

POTENȚIALUL FORMATIV AL COLECȚIEI DE CARTE RARĂ

Elena SCURTU,
Ana NAGHERNEAC

Domeniul educațional reprezintă o gamă variată de probleme adecvate unei societăți democratice, unei economii de piață, în soluționarea cărora sînt antrenate școala, familia, mai multe instituții sociale, inclusiv bibliotecile.

Am putea înșirui o mulțime de maxime despre importanța bibliotecii în formarea profesioniștilor care aici își dezvoltă inteligența, imaginația creativă, limbajul, sensibilitatea, deschiderea spre valorile științei și culturii umane.

Mihail Sadoveanu definea rolul cărții în viața spirituală a lumii, funcția ei socială, destinația ei morală și culturală astfel: „*Cartea îndeplinește nu numai minunea de a ne pune în contact cu semenii noștri depărtați în timp și spațiu; cartea îndeplinește fapta de mirare de a ne face să trăim în afară de minciună, nedreptate și prejudecăți. În aceste urne sacre, în care poezii și cugetătorii și-au închis inimile, găsim acea putere fără moarte care mișcă umanitatea înainte în progresul ei necontenit*”... (text reproduș după: Simonescu, Dan. Laudă cărții. In: *Scurtă istorie a cărții românești*. - București, 1994, p. 7).

În ultimul timp se scrie și se discută foarte mult despre problemele educației, dar realizările nu s-au conturat plenar, demonstrîndu-se, a cîta oară, că educația este un proces esențial în formarea omului și în edificarea societății cunoașterii. Printr-o astfel de comunicare încercăm să subliniem încă o dată importanța cărții, mai exact, a cărții rare, a cărții vechi în devenirea unui profesionist competent și pregătit pentru soluționarea unui întreg ansamblu de probleme la zi.

Valorificarea colecției de carte rară urmărește mai multe obiective, dintre care am remarca următoarele:

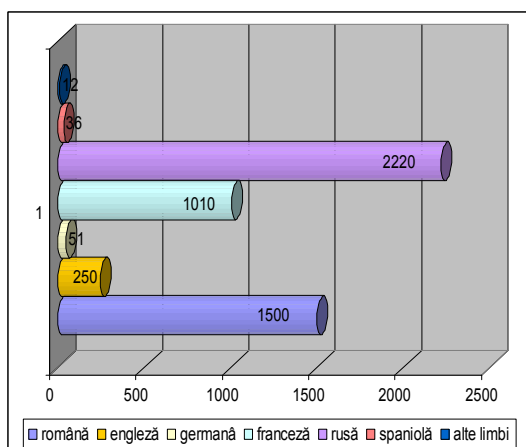
- formarea unui sistem de cunoștințe despre fenomenele și procesele din trecut;
- stimularea interesului pentru lectură;
- stimularea interesului pentru cercetare și descoperire;
- formarea unei gândiri proprii, flexibile, deschise spre idei noi;
- formarea spirituală a personalității capabile să cultive cele mai înalte calități umane;
- formarea mîndriei, demnității naționale;
- formarea viziunilor individuale.

Primele cărți rare din Biblioteca Universității de Stat din Bălți sînt inventariate începînd chiar cu anul 1945, anul fondării bibliotecii. Cu timpul, colecția de carte rară s-a amplificat și s-a diversificat și devenind *mîndria bibliotecii*.

Confluente Bibliologice

La moment, colecția dată însumează peste 5 500 de documente: cărți și autori, seriale din România, Franța, Rusia, Germania, Anglia, în limbile română – 1 500, engleză - 250, germană - 51, franceză - 1 010, rusă - 2 220, ucraineană - 20, italiană - 7, spaniolă - 36, poloneză - 2, portugeză - 3, latină - 4, greacă - 3. Cea mai veche carte datează din secolul al XVIII – lea.

O prezentare grafică a colecției de carte rară pe limbi

În comunicarea noastră va fi reflectat, în mare parte, potențialul formativ al colecțiilor în limbile română și franceză, colecții care au beneficiat de o cercetare mai aprofundată.

Colecția de carte rară în limba română conține mărturii documentare din mai multe domenii ale științei și culturii române (predomină lingvistica, literatura, istoria), editate cu precădere la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX, precum și traduceri din alte limbi.

Două din cele mai vechi cărți din colecția Bibliotecii sînt: *Sfînta și Dumnezeiasca Evanghelie care acum întîi sau Tipărit întru același chip în zilele prea înălțatului Domn Io Grigorie Ioan Voevod cu osîrdia și cu toată cheltuiala pria Sfințitului Mitropolit al Moldovei Kvri Gavril. – Iași, 1761. – 396 p.: il., care cuprinde 4 Evanghelii: după Ioan, Matei, Luca și Marcu și Казанія. – [S.l.: S.n.], 1790. – 1730 p.*

Coperta *Kazaniei* este din lemn, acoperit cu piele și mai păstrează urmele încheieturilor. Este scrisă în limba slavonă veche și conține o culegere de predici bisericești, în care sînt explicate pasaje din Noul Testament la duminici și la marile sărbători rostite de Ioan Damaschin, Grigore Bogoslovul, Vasile cel Mare; Anastasie Sinaitul; Teodor Tiron, Nectarie; arhiepiscopul Constantinopolului, arhiepiscopul Ciprului.

Cartea dată a fost dăruită Bibliotecii noastre de către Arhimandritul Marchel de la Catedrala *Constantin și Elena* din or. Bălți

Alte două studii, care ilustrează istoria României în afirmarea ei, sînt: **Ursu, I. Ștefan cel Mare domn al Moldovei de la 12 aprilie 1457 pînă la 2 iulie 1504. – București: Inst. de Arte Grafice „Antonescu”, Soc. in nume colectiv, 1925. – 461 p. – Biblioteca istorică**, care conține numeroase date, evenimente, aprecieri ce țin de viața plină de zbuicium a ilustrului domnitor. Autorul abordează mai multe

probleme ce preocupau țara în timpul domniei lui Ștefan cel Mare: luptele pentru ocuparea și consolidarea tronului; luptele pentru emanciparea Moldovei de tributul turcesc; relațiile încordate cu Polonia; concepția de stat și funcțiunile principale administrative și judecătorești; oastea; cetățile, mănăstirile și bisericile; familia și personalitatea; situația social-economică a Moldovei. Lucrarea include rezultatul cercetărilor de mai bine de 25 de ani, efectuate de autor în biblioteci, arhive

Celălalt studiu, *Jorga, Nicolae. Istoria Românilor în chipuri și icoane. Craiova : Ed. Ramuri, 1921. – 336 p.*, conține identificări ale universului românesc manifestat de-a lungul anilor în viața de fiecare zi în construcția și amenajarea locașelor sfinte, a mormintelor, a locuințelor, confecționarea vestimentației, în comerț, în meșteșuguri, în arta medicală.

Nu putem trece cu vederea și câteva documente care pun în lumină istoria orașului Bălți, localitate importantă pentru cei care s-au format în ea: *Sfințirea catedralei din Bălți, 2 iunie 1935. – București : Consiliul Eparhiei Hotinului, 1935. – 66 p.*

CATEDRALA DIN BĂLȚI

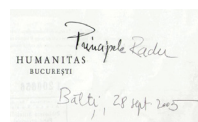

M. S. REGELE CAROL AL II-LEA ȘI MARELE VOIEVOD MIHAIL DE ALBA-IULIA, în procesiunea de înconjurare a catedralei din Bălți.

Lucrarea conține informații despre manifestările prilejuite de sfințirea Catedralei din Bălți, la care au participat oficialități bisericești și civile din țară: regele Carol al II-lea însoțit de Guvern, Marele voievod de Alba Iulia, Mihai.

În anul 2005, Alțea Sa Radu de Hohenzollern-Veringen a vizitat Catedrala din Bălți, la sfințirea căreia participase socrul său, Regele Mihai, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți, întâlnindu-se cu profesori și studenți. Au fost evocate evenimente din istoria României de la începutul secolului XX. Prințul Radu a lăsat un autograf pe cartea *Mihai al României: o perspectivă în imagini a vieții Majestății Sale și a istoriei Familiei Regale a României publ. cu ocazia aniversării vârstei de 80 de ani a Regelui Mihai la 25 oct. 2001. – București : Humanitas, 2001. – 176 p.* Cartea reproduce imagini ale familiei regale însoțite de succinte informații. Cuvântul înainte este semnat de Principesa Margareta.

Interesant este și *Primul ghid al municipiului Bălți /Sub dir. I. Broitman. – Bălți, 1938. – 138 p. (xerocopie).* Ghidul, altfel-zis, cartea

de vizită a orașului, reflectă istoria așezării de la înce-puturi pînă la mijlocul anilor 30 ai sec. XX cu toate încercările prin care a trecut, cu realizările în economie, agricultură, învățămînt (cuprinde informații și despre Liceul „Ion Creangă”), medicină, cultură, jurisprudență, cu informații despre personalități marcante: primari, prefecți, oameni de afaceri.

Surprind unele inițiative specifice acelor vremuri: înființarea *Tovărășiei de Împrumut și Păstrare* (societate cooperativă) ce se remarca prin spiritul solidarității între membrii ei; a Societății de ajutor „Unirea” pentru susținerea comercianților.

1-4 / 2010

Sentimentul național adevărat nu se dezvoltă oare prin cunoașterea istoriei naționale?

Studentii de la toate facultățile pot găsi în colecția de documente rare variate surse de inspirație. Vom consemna în continuare doar cîteva din cărțile interesante (cu adevărat rare) pentru tinerii cercetători, indispensabile în redactarea diverselor comunicări, teze de an, teze de licență, de master și, de ce nu, utile în cazul elaborării unor teze de doctor în pedagogie; în studierea istoriei dezvoltării unei științe; în elaborarea studiilor comparative; în pregătirea profesională generală.

În domeniul **Pedagogie, Învățămînt** remarcăm următoarele surse: *Antonescu G. G. Din problemele pedagogiei moderne. – București : Cartea Românească, 1923. – 273 p.* În volum este analizat specificul școlilor și curentelor noi în pedagogie, care le depășesc pe cele ale trecutului (studentii vor însuși noțiuni de pedagogie comparată), subliniindu-se momentele forte și mediocre în procesul educațional; *Mehedinți-Soveja, S. Altă creștere – școala muncii. – Ed. a 7-a. – București : Ed. Cugetarea. – 342 p.* E o carte cu un subiect actual în toate timpurile, mai cu seamă, în momentele de restriște pentru țară: educația prin și pentru muncă. Pedagogul este convins că numai muncind mai mult și mai bine (fără îndemnul cuiva) poți supraviețui, te poți impune în fața dușmanului, poți trezi admirație.

La capitolul **Economie** menționăm volumele: *Iorga Nicolae. Dezvoltarea imperialismului contemporan : Lecții la Universitatea din București. În 2 vol. – București : Tipografia ziarului „Universul”, 1940. Vol. 1. – 256 p.; Vol. 2. – 197 p.* În aceste 25 de prelegeri savantul oferă informații bine argumentate despre apariția și dezvoltarea imperialismului mondial, evidențiind trăsăturile generale și naționale (român, francez, englez, rus, otoman...); *Netta, Gheron. Regimul bancar în Europa. – București : București : Cartea Românească, 1927. – 190 p.* E un studiu valoros despre evoluția băncilor în Europa: băncile și importanța lor în dezvoltarea economiei unei țări, băncile și crizele financiare (o problemă foarte actuală), legislație bancară comparată.

Printre cărțile rare din domeniul **Filologie** vom reține: *Pușcariu Sextil. Limba română. Vol. 1. Privire generală. – București : Ed. Acad. Române, 1940. – 457 p.* Este evidențiat în acest volum specificul românesc al limbii, legătura dintre limbă și

națiuni; Lovinescu, Eugene *Antologia scriitorilor ocazionali*. – București : Casa Școalelor, 1932. – 422 p. Autorul și-a consacrat lucrarea operelor literare de mică întindere, semnate de personalități care s-au afirmat în politică: oameni de stat, tribuni populari, oratori. Acestea sînt articole, comunicări la conferințe et. , semnate de P. P. Carp, Th Rosetti, N. Filipescu, T. Ionescu, C. Dumitrescu-lași...; *Gherea, Ioan. Studii critice: În 3 vol.* – București : Ed. Libr. „Universala” Alcalay and Co., 1925. – Vol. 1. – 382 p.; Vol. 2. – 349 p.; Vol. 3. – 411 p., lucrare ce conține cercetări de analiză a criticii și esteticii literare științifice și metafizice asupra unor școli și curente literare românești și străine.

Viitorul specialist are fericita posibilitate de a studia mai multe colecții fascinante de carte rară, Biblioteca deținînd titluri din mai bine de 32 de colecții.

Ne referim în acest sens la colecțiile: *Biblioteca pentru toți, Scriitori români contemporani, Clasici români comentați, Cunoștințe folositoare, Colecția Romanelor captivante, Biblioteca Minervei, Biblioteca Universală*.

Colecția Biblioteca pentru toți constituie cel mai mare segment din colecția de carte rară a BȘU Bălți, conținînd peste 600 de titluri de valoare bibliofilă din toate domeniile cunoașterii umane.

Fondată de editorul Carol Müller, colecția avea drept scop să pună la dispoziția tinerilor *cărți bune, alese, frumoase, interesante și bine traduse, culese din toate producțiile spiritului omenesc. Fiecare volum conține și o mică biografie a autorului sau un studiu asupra operei*, afirma Mircea Tomescu - bibliolog român (1916 - 1969). Și ce este esențial, colecția era foarte ieftină (doar 30 de bani pentru un volum.) La editarea acestei colecții și-au dat concursul : Editura Leon Alcalay, Editura Librăriei Universala „Leon Alcalay”, Editura Librăriei „Universala Alcalay și Co”.

Grație conținutului variat (a pus în valoare opere literare naționale, dar și mondiale), cititorul român a descoperit atunci și continuă să descopere și acum autori și opere mai puțin cunoscute: Courteline George (dramaturg francez), Săvescu Iuliu Cezar (poet simbolist român), Sihleanu Alexandru (poet român pașoptist), Zamfirescu Mihai (poet român, cultivator al sarcasmului) ...; *Flammarion, Camille. O călătorie în cer.* – București, [1907]. – 80 p., volum care descrie lumea necunoscută a planetelor sistemului solar; este sugerată ideea de zbor spre a cunoaște necunoscutul Universului (*nu este un vis mereu actual purtat de om?*); *Taine Hippolyte. Sculptura în Grecia.* – București, [1900?]. – 163 p., conține idei originale despre idealul în artă, natura operelor de artă dintr-o epocă sau alta influențate de particularitățile societății... *Nu sînt probleme mereu solicitate de tînărul nostru utilizator?*

Putem afirma cu siguranță: **colecțiile sus-numite contribuie eficient la formarea culturii generale și profesionale ale viitorilor specialiști.**

Biblioteca Universității bălțene deține aproape 350 exemplare de publicații seriale în limba română, care, după părerea lui Ion Bianu, *formează cele mai prețioase arhive ale regenerării neamului: Revista Fundațiilor Regale* (1934 - 1947), *Viața Românească* (1912 - 1940), *Convorbiri Literare* (1867 - 1944), *Astra Nouă: literatură, artă, știință* (1922 - 1923), *Boabe de Grîu* (1931 - 1934), *Dacoromania* (1922, 1927, 1929, 1934, 1936).

Răsfoind paginile revistelor, studenții găsesc texte literare (poezii, proză),

studii de istorie și critică literară, studii de cultură, pedagogie și filozofie semnate de autori ai timpului, care constituie adevărate suporturi în pregătirea pentru lecții, în cercetarea științifică, în formarea viziunilor personale.

Am mai menționa două studii de importanță: studiul *Școala satului* în care autorul, Constantin Rădulescu-Motru își expune părerile referitor la viața rurală care *condiționează civilizația deopotrivă cu orașul*, dar educația copiilor de la sate trebuie să difere de cea de la oraș. Copiii de la sate vor poseda o intuiție justă în tehnica muncii gospodărești.

Oare aceste concluzii nu îndeamnă viitorii specialiști la schimbări de atitudine în educația copiilor de la țară?, orientate spre ocrotirea civilizației satului, a valorilor naționale. Studiul *Cu prilejul discuțiilor asupra filosofiei lui Bergson*, semnat de I. Botez este o analiză aprofundată a filosofiei savantului și se remarcă *printr-o înaltă valoare literară*.

Colecția de carte rară în limba franceză se distinge prin calitate, diversitatea conținutului și autorilor, păstrează parfumul epocii. Majoritatea cărților sînt editate în secolul XIX și conțin informații utile pentru specialiști din mai multe domenii de activitate, firește, pentru cei care posedă limba franceză.

Colecția este valorificată cu precădere de studenții de la Facultatea Limbi și Literaturi Străine. Mai multe manuale de lingvistică, semnate de savanți notorii (C. Augé, G. Bacconnet, F. Brunot), de critică literară aparținînd lui E. Geruzez, F. Brunetière, G. Lanson, G. Merlet, Ch. Sainte-Beuve sînt utilizate cu succes în pregătirea pentru lecții, pentru probele de evaluare, pentru investigație.

Remarcăm în mod deosebit două lucrări ale lui M. D. Berlitz, avînd drept subiect de cercetare învățarea limbilor străine, utile studenților la promovarea practicii pedagogice în școală.

Este bogată colecția de texte literare aparținînd lui Balzac, Hugo, Baude-laire, Lamartine, Sand, Stendhal, ea incluzînd și autori opera cărora ar putea completa cursurile de literatură franceză prin problematică și conținutul de idei: André Theuriet, Tony Revillon, René Bazin, Paul Bourget, Zenaide Fleuriot, etc.

Operele autorilor cunoscuți din colecția de carte rară, reeditate de ne-numărate ori, rețin atenția utilizatorilor prin aspectul grafic, însemnările critice ale autorilor necunoscuți, circulația cărții.

Din lucrările din alte domenii, care contribuie la formarea viitorului specialist, evidențiem următoarele :

Histoire de l'Art. Depuis les premiers temps jusqu'à nos jours. – Paris : Librairie Armand Colin, 1905 - o lucrare fundamentală despre istoria artei mondiale (pictură, sculptură, arhitectură, arte minerale și monetare) concepută în 10 volume; *Le mémorial de Sainte-Hélène / propos de L'Empéreur* rec. par le Comte Emmanuel de Las Cases. – Paris : chez Jean Bonnot, 1969 ce conține informații inedite despre personalitatea lui Napoleon.

Este o carte de format mare, imprimată pe hîrtie cu dungi în filigran; legătura editorului este în piele fină de culoare verde ornată cu frunze de palmier (motiv Imperiu); în centru armuri ștampilate în aur cu tranșe aurite; muchiile cărții aurite de

asemenea, paginile de gardă sînt de culoarea moar verde.

Utilizăm diverse modalități de popularizare a colecției de carte rară: expoziții, prezentări orale, prezentări scrise, elaborarea bibliografiilor cu adnotări.

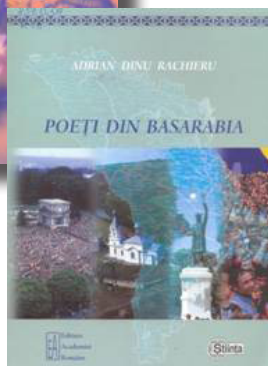
Noi, bibliotecarii, sîntem ferm convinși că anume cartea va rezista timpului, rămînînd a fi marea minune creată de om.

Referințe bibliografice

1. **Carterară în limba română din colecțiile bibliotecii: contribuții bibliografice.** Fasc. 2. Alcăt. Elena Scurtu ; Ana Nagherneac ; Vasile Secieru ; red. resp. Elena Harconița. Bălț : Bibl. Șt., 2003. 123 p. ISBN 9975-931-34-0 ;
2. **Carte rară în limba română din colecțiile bibliotecii: contribuții bibliografice.** Fasc. 3. Alcăt. Elena Scurtu ; Ana Nagherneac ; red. resp. Elena Harconița. Bălți: Bibl. Șt., 2008. 158 p. ISBN 978-9975-931-29-8 ; http://libruniv.usb.md/publicatie/bibliografice/vestigia/carte_rara.pdf
3. **Nagherneac, Ana.** Colecția „Biblioteca pentru toți”. In: *Confluente Bibliologice*, 2008, nr. 1-2, p. 60-66 ; http://libruniv.usb.md/publicatie/bibliografice/vestigia/carte_rara.pdf
4. **Scurtu, Elena.** Revista Fundațiilor Regale – o publicație de largă rezonanță. In: *Confluente Bibliologice*, 2008, nr. 1-2, p. 67-69 ; http://libruniv.usb.md/publicatie/bibliografice/vestigia/carte_rara.pdf
5. **Simonescu, Dan.** Laudă cărții. In: *Scurtă istorie a cărții românești*. București. 1994, p. 7.
6. **Tomescu, Mircea.** Evoluția cărții. Dezvoltarea editurilor. In: *Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918*. București, 1968, p. 154-162 p.

Busuioc, Nicolae. *Basarabia de suflet : Lecturi și dialoguri esențiale* / Nicolae Busuioc ; cuv. înainte de Ioan Holban. - Ch. : Știința, 2010 (Tip. "Elena V. I."). - 192 p. - ISBN 978-9975-67-708-0

Rachieru, Adrian Dinu. *Poeți din Basarabia : Un veac de poezie românească* / Adrian Dinu Rachieru ; referenți: Mihai Cimpoi, Dan Mănuță, Al. Dobrescu. - Ch. : Ed. Acad. Rom. ; Știința, 2010. - 677 p. - ISBN 978-973-27-1884-1; ISBN 978-9975-67-694-

6